

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/212/13/85

Warszawa, czerwiec 1985 r.

DEKLARACJE WYBORCZE MŁODZIEŻY

/na podstawie badań przeprowadzonych wśród uczniów
ostatnich klas szkół średnich/

Zespół Badań Sondazowych

Z informacji uzyskanych w pierwszym sondażu przedwyborczym na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski¹ wynika, że 10,2% badanych na pewno, a 12,2% prawdopodobnie nie weźmie udziału w wyborach. O tym, że nie będą głosować najczęściej byli przekonani uczniowie i studenci /20,5% spośród nich zadeklarowało, że na pewno nie pójdzie do urn wyborczych, a 12,8% jeszcze nie wiedziało, ale prawdopodobnie nie będzie głosować/.

Skłoniło nas to do zapytania o zamiary wyborcze w odrębnym sondażu uczniów ostatnich klas szkół średnich i zasadniczych zawodowych /opis próby w "Aneksie 1". Ankieta pod hasłem "Młodzież o sobie i swojej przyszłości" przeprowadzono w końcu maja br.

Potwierdziło się, że gotowość młodzieży do udziału w wyborach jest niewielka. Zestawiając uzyskane w obu sondażach dane dotyczące deklaracji udziału w wyborach /tab.1/ dostrzegamy znaczne różnice.

Tabela 1

w procentach

Deklaracje wyborcze	Młodzież uprawniona do głosowania /maj '85, N=973/	Próba ogólnopolska dorosłej ludności /marzec-kwiecień '85, N=1488/
Na pewno będę głosował	23,4	47,8
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie będę głosował	35,6	29,9
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie nie będę głosował	15,9	12,2
Na pewno nie będę głosował	23,0	10,2

Wśród uczniów jest dwukrotnie mniej zdecydowanych głosować, a jednocześnie dwukrotnie więcej zdecydowanych nie brać udziału w wyborach; więcej też jest wahających się - szczególnie tych, którzy jeszcze nie wiedzą, ale prawdopodobnie będą głosować.

Najczęściej nie mają zamiaru głosować uczniowie techników, nieco rzadziej młodzież ucząca się w liceach zawodowych i zasadni-

¹ Sondaż przedwyborczy. CBOS kwiecień, 1985.

czych szkołach zawodowych. Natomiast uczniowie liceów ogólnokształcących częściej zgłaszają zamiar wzięcia udziału w wyborach /tab.2/.

Deklarowane decyzje wyborcze są zróżnicowane również ze względu na wielkość ośrodka zamieszkania oraz płeć i aktywność polityczną. Znacznie rzadziej niż pozostali mają zamiar głosować uczniowie z dużych miast powyżej 100 tys. mieszkańców, znacznie częściej natomiast dziewczęta oraz uczniowie należący do ZSMP.

Tabela 2

w procentach

Deklaracje wyborcze	LO	T	LZ	ZSZ
Na pewno będę głosował	30,5	20,2	26,2	21,3
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie będę głosował	38,9	33,2	32,3	39,0
Jeszcze nie wiem, ale prawdopodobnie nie będę głosował	12,5	16,6	16,1	17,3
Na pewno nie będę głosował	16,7	28,5	23,2	21,3
	29,2	45,1	39,3	38,6

LO - liceum ogólnokształcące, T - technikum, LZ - liceum zawodowe, ZSZ - zasadnicza szkoła zawodowa.

Występują istotne zróżnicowania geograficzne deklaracji gotowości do udziału w wyborach, np. makroregionalne. Odsetek uczniów, którzy na pewno albo prawdopodobnie pójdą głosować, jest najniższy w makroregionie północnym /45,6%/, najwyższy zaś w środkowozachodnim /76%/. Nieco odmiennie przedstawia się geografia deklaracji wyborczych w populacji dorosłej ludności. Odsetek tych, którzy zamierzają głosować, jest najniższy w makroregionie środkowym /61,5%/, natomiast stosunkowo wysoki /81,7%/ w porównaniu z młodzieżą /45,6%/ w makroregionie północnym. Szczegółowy rozkład deklaracji wyborczych przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

w procentach

Makroregiony	Młodzież uprawniona do głosowania /maj 85, N=973/	Próba ogólnopolska dorosłej ludności /marzec-kwiecień 85, N=1488/
Środkowy /Warszawa/	52,8	61,5
Północno-wschodni /Białystok/	x ^{a/}	88,8
Północny /Gdańsk/	45,6	81,7
Południowy /Katowice/	69,9	81,0
Południowo-wschodni /Kraków/	67,1	74,0
Środkowowschodni /Lublin/	57,2	83,6
Środkowozachodni /Poznań/	76,0	86,5
Południowo-zachodni /Wrocław/	54,1	79,3
a/ Makroregion północno-wschodni nie został uwzględniony z uwagi na niepełną reprezentację typów szkół.		

Podobnie jak deklaracje wyborcze zróżnicowane są także opinie o znaczeniu wyborów. Okazało się, że 28% młodzieży jest przekonane o tym, że zbliżające się wybory do Sejmu nie będą miały żadnego znaczenia dla kraju, 37% - że niewielkie, a tylko 1/3 - że duże.

Najbardziej sceptyczni w swoich ocenach byli uczniowie techników /41% spośród nich uważało, że wybory nie będą miały żadnego znaczenia/ i liceów zawodowych /31%/ oraz uczniowie zamieszkujący w dużych miastach /43%/.

O tym, że wybory będą miały duże znaczenie, najczęściej są przekonani uczniowie: zasadniczych szkół zawodowych /43%/ i liceów ogólnokształcących /41%/; mieszkający na wsi /41,3%/; dzieci rolników /44%/ . Większe znaczenie wyborom przypisują również uczniowie, których rodzice legitymują się niższym wykształceniem oraz dzieci rodziców aktywnych politycznie /należących do PZPR/. Taka postawa częściej występuje także w grupie uczniów należących do ZSMP.

Przekonanie, że wybory nie będą miały znaczenia uzasadniano najczęściej następująco:

- "wybory nic nie zmieniają, będzie tak jak w poprzednich kadencjach, w gronie posłów będą ci sami ludzie" /28,1% ogółu badanych/;
- "wybory to fikcja, formalność, wszystko jest z góry zaplanowane, wybiorą kogo trzeba" /12,6%/;
- "Sejm i posłowie nie mają znaczenia w strukturze władzy w kraju" /5%/.

Mówiono także o niedemokratycznym sposobie sprawowania władzy w kraju /nieliczenie się władzy ze społeczeństwem oraz brak zaufania społeczeństwa do władz/, krytykowano zasady i technikę przeprowadzania wyborów /przymus głosowania, projekt ordynacji wyborczej/.

Spośród uczniów skłonnych przyznać znaczenie nadchodzącym wyborom najwięcej /20,4% ogółu badanych/ liczy na możliwość pozytywnych zmian w kraju za sprawą Sejmu i nowo wybranych posłów. Grupę tę charakteryzuje również przekonanie o demokratycznym charakterze wyborów - kształt Sejmu, jego skład zależy od wyborców /3,3%/.

Zarówno zamiary wyborcze, jak i oceny dotyczące znaczenia wyborów są ściśle powiązane z opiniami o rzeczywistości społeczno-politycznej Polski.

Uczniowie dostrzegający brak znaczenia wyborów oraz deklarujący zamiar niegłosowania częściej:

1/ wyrażają się krytycznie o sprawowaniu władzy w kraju /brak demokracji w zarządzaniu, brak wpływu obywateli na rządzenie państwem, niegwarantowanie przestrzegania swobód obywatelskich/;

2/ postrzegają dorobek socjalizmu po stronie strat oraz negatywnie oceniają minione 40 lat Polski Ludowej;

3/ podzielają opinie o braku realizacji zasad egalitaryzmu w praktyce życia społeczno-politycznego kraju; wskazują na uwarunkowania, jakimi są: przynależność partyjna, sytuacja materialna, pochodzenie społeczne;

4/ niekorzystnie oceniają wpływ na losy kraju takich instytucji, jak: PZPR, rząd, Sejm, PRON, wojsko, organizacje młodzieżowe; znacznie pozytywniej oceniają rolę opozycji politycznej, a za autorytet w zawiłych kwestiach polityki uznają księży i duchownych.

Ci uczniowie częściej są także skłonni twierdzić, że młodzież jest negatywnie nastawiona do władzy w kraju, jednocześnie identyfikują się z tą grupą. W mniejszym stopniu widzą możliwość osiągnięcia własnych celów i realizacji dążeń życiowych, bardziej pesymistycznie oceniają perspektywy w tym zakresie.

Widać zatem, że swój udział w wyborach młodzież postrzega przez pryzmat własnych doświadczeń i ocen rzeczywistości politycznej kraju. Decyzja o udziale w wyborach zdaje się być manifestacją stopnia akceptacji dla poczynań władzy. Uzasadnieniem tej konkluzji są dane zestawione w tabelach 1-8 z "Aneksu 2".

ANEKS 1

Badania "Młodzież o sobie i swojej przyszłości" były przeprowadzone w końcu maja br. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie uczniów ostatnich klas liceów ogólnokształcących /16,1%/ i zawodowych /18,8%/; techników /27,7%/ oraz zasadniczych szkół zawodowych /37,0%/, liczącej 1132 osoby.

Około 52% ogółu badanych stanowili chłopcy. Większość zamieszkiwała w miastach /w tym: 15% w małych, do 20 tys. mieszkańców; 19% w średnich, 20-100 tys. mieszkańców; 21% w dużych, powyżej 100 tys. mieszkańców/, 44% - na wsi. Ojcowie większości badanych uczniów /42,0%/ to robotnicy, 16,2% - rolnicy, 12,2% - pracownicy umysłowi ze średnim wykształceniem, 8,8% - pracownicy umysłowi z wyższym wykształceniem, 7,4% - nie pracujący zawodowo.

Interesowała nas również przynależność rodziców do organizacji społeczno-politycznych: 14,7% ojców oraz 6,9% matek należy do PZPR, 17% ojców i 15,3% matek jest członkami związków zawodowych.

Niewielki jest stopień aktywności politycznej młodzieży: 16,4% należy do ZSMP, 15,8% - do ZHP, 12,5% - do ZMW. Wysoki jest natomiast stopień religijności badanej młodzieży: 90% deklaruje się jako wierzący, a 88% - jako praktykujący /w tym 53,4% praktykujący regularnie/.

Około połowy badanych określa sytuację materialną swojej rodziny jako średnią - znośną, 29% - jako dobrą, 16% jako nie najlepszą, 3,5% zaś jako ciężką.

ANEKS 2

Tabela 1

w procentach

Czy Twoim zdaniem, rzeczywistość społeczno-polityczną w której żyjesz, charakteryzują:		Deklaracje wyborcze			
		na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
			tak	nie	
Demokratyczne sprawowanie władzy	tak	59,2	50,5	35,5	22,9
	nie	21,9	27,5	43,4	62,4
Tolerancja światopoglądowa	tak	52,7	50,4	40,0	31,0
	nie	31,3	32,0	41,3	52,2
Gwarantowanie i przestrzeganie swobód obywatelskich	tak	68,6	66,7	35,1	30,0
	nie	23,8	23,9	55,2	64,5
Wpływ obywateli na rządzenie państwem	tak	44,0	39,6	19,9	21,2
	nie	49,3	50,6	73,6	73,7
Równe szanse życiowe niezależnie od pochodzenia społecznego	tak	59,0	51,2	39,9	31,6
	nie	36,6	41,0	52,3	60,5
Równe szanse życiowe niezależnie od światopoglądu i przynależności partyjnej	tak	45,0	42,4	22,0	21,5
	nie	37,1	48,5	70,0	72,0
Gwarantowanie wszystkim obywatelom przyzwoitego standardu życia	tak	57,5	51,8	32,9	27,6
	nie	39,0	36,9	63,2	66,8
Równe szanse życiowe niezależnie od sytuacji materialnej	tak	41,3	39,1	29,6	21,2
	nie	52,0	49,9	65,8	71,4

Tabela 2

w procentach

Ocena 40 lat Polski Ludowej	Deklaracje wyborcze			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Więcej niepowodzeń niż sukcesów	19,9	28,1	46,5	51,8
Tyle samo niepowodzeń co sukcesów; trudno mi powiedzieć	52,7	53,2	43,2	39,5
Więcej sukcesów niż niepowodzeń	27,4	18,7	10,3	8,6

Tabela 3

w procentach

Co ustrój socjalistyczny przyniósł ludziom w Polsce?	Deklaracje wyborcze			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Więcej korzyści niż strat	57,6	37,8	24,2	14,5
Tyle samo korzyści co strat; trudno mi powiedzieć	33,6	49,6	47,1	35,3
Więcej strat niż korzyści	8,7	12,6	28,7	50,2

Tabela 4

w procentach

Jaki wpływ na losy naszego kraju mają określone instytucje?		Deklaracje wyborcze			
		na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
			tak	nie	
Sejm	a	92,6	86,1	72,3	56,1
	b	5,7	11,2	23,2	26,9
	c	1,8	2,6	4,5	17,1
PRON	a	68,8	62,9	42,2	30,4
	b	27,1	31,0	42,2	40,7
	c	4,1	6,0	15,6	28,9
PZPR	a	74,0	59,8	31,8	19,5
	b	12,6	20,8	27,9	19,1
	c	13,4	19,3	40,2	61,4
Rząd	a	84,6	72,1	52,6	35,4
	b	8,6	15,5	25,0	17,7
	c	6,8	12,2	22,4	46,9
Wojsko	a	72,6	66,6	42,5	40,8
	b	21,5	27,0	41,8	32,4
	c	5,8	6,3	15,7	26,7
Opozycja polityczna	a	17,9	23,1	26,5	39,0
	b	36,7	41,8	47,7	47,1
	c	45,4	35,1	25,8	14,0
Organizacje młodzieżowe	a	55,2	49,0	29,8	28,3
	b	41,2	49,0	68,8	62,3
	c	3,7	2,1	1,2	9,4

a - korzystny, b - nie mają żadnego, trudno powiedzieć,
c - niekorzystny.

Tabela 5

w procentach

Sposób wyjaśniania wątpliwości dotyczących spraw z życia społeczno-politycznego	Deklaracje wyborcze			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Rozmowy z księdzem	10,4	12,3	22,3	26,7
Lektura nielegalnych wydawnictw, słuchanie rozgłośni zachodnich	8,7	10,3	17,2	27,6

Tabela 6

w procentach

Nastawienie większości młodzieży do sposobu sprawowania władzy w naszym kraju w opinii badanego	Deklaracje wyborcze			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Raczej pozytywne	27,5	21,8	10,8	8,6
Obojętne	17,9	21,0	19,1	14,5
Raczej negatywne	54,6	57,2	70,1	76,8

Tabela 7

w procentach

Nastawienie badanego do sposobu sprawowania władzy	Deklaracje wyborcze			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Raczej pozytywne	50,7	33,8	12,3	9,1
Obojętne	25,3	34,4	34,2	25,6
Raczej negatywne	24,0	31,7	53,5	65,3

Tabela 8

w procentach

Ocena perspektyw możliwości osiągnięcia celów życiowych młodzieży w ciągu najbliższych 5 lat	Deklaracje wyborcze			
	na pewno tak	prawdopodobnie		na pewno nie
		tak	nie	
Nastąpi poprawa	33,9	23,3	10,8	12,5
Będzie mniej więcej tak samo, trudno mi powiedzieć	61,3	69,5	78,3	69,6
Nastąpi pogorszenie	4,7	7,1	10,9	17,9